

LA PEGUERA

nº20

BUTLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I VEÏNES CAN PEGUERA DESEMBRE 2014

HISTÒRIA D'UN BARRI

ESPECIAL 40^è ANIVERSARI DE L'A.VV.

INDEX

L'Entrevista.....	2
De terra de cultiu a terra de lluita 1928-1935.....	3
De la foscor i el silenci al xiuxieig i l'espurna 1936-1975.....	7
De la lluita per existir a la lluita per millorar 1976-2014.....	11
La lluita del col•lectiu per l'inclusió dels usuaris.....	17
Crònica de la desafectació.....	19
Linea temporal.....	22
Solidaridad Obrera.....	24

Edició AVV Can Peguera

Redacció Alba Arnau, Gorka Ferrándiz, Josep Maria Clariana, Agus Giralt.

Disseny i Maquetació Ivan Ortiz

Fotografies cedides per Ana Artola, Arxiu Històric Roquetes Nou Barris, Arxiu Nacional de Catalunya, AVV Turó de la Peira, Bernarda Freijoo, FAVB, Josep de Barberà, Jaume Caminal, La Cosa Nostra, Pilar Fabregat, Ricardo Cidoncha, Santa Llopé, Sergio Mengual, Victor López.

Dibuix Entrevista Barcelonink

Impressió Graficas Solá

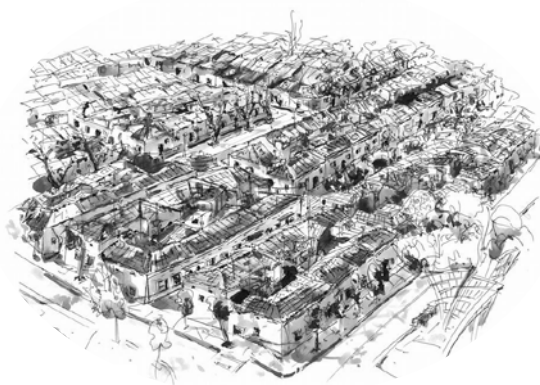

AVV Can Peguera

Vilaseca 1D - 933571333

avvcanpeguera@gmail.com

||| L'ENTREVISTA

Josep Ortiz

Junta de l'AVV Can Peguera

¿Cuál es el motivo de este número especial?

Hemos cumplido 40 años de la AVV que nació a partir de la lucha más histórica del barrio, que es la desafectación del Pla General Metropolità de 1974.

¿Por qué se decidieron estos contenidos?

En este número, no únicamente explicamos los 40 años de historia, sino todos aquellos contenidos que hemos podido conseguir desde que era una finca privada hasta la actualidad. Hemos decidido dividir la historia de las viviendas en tres artículos, que pretenden reflejar tres fases bien diferenciadas desde la planificación hasta el fin la República, los años negros del franquismo y la democracia. Además intentamos explicar muy resumida y modestamente, los últimos años de un punto de referencia muy importante como es el Instituto Mental de la Santa Creu y su labor con los usuarios.

¿Qué se pretende reflejar explicando los 100 años de historia?

Como dice el poeta quien pierde sus orígenes pierde su identidad. El nuestro es un barrio que desde sus orígenes ha demostrado que la única manera de salir adelante es luchando y luchando unido. Muchas veces se nos pregunta cómo fueron aquellos años, que pasó anteriormente a la aparición de la AVV, etc. Nuestro pasado es muy importante para conocer nuestro presente. Nuestros abuelos vinieron de diferentes partes del estado español a ganarse la vida, cosa que en sus pueblos no podían hacer, como hoy en día viene gente de otros lugares del mundo. Somos gente humilde y trabajadora, pero sabemos que juntos tenemos más fuerza para luchar.

¿Qué hechos son los más destacables de estos 40 últimos años?

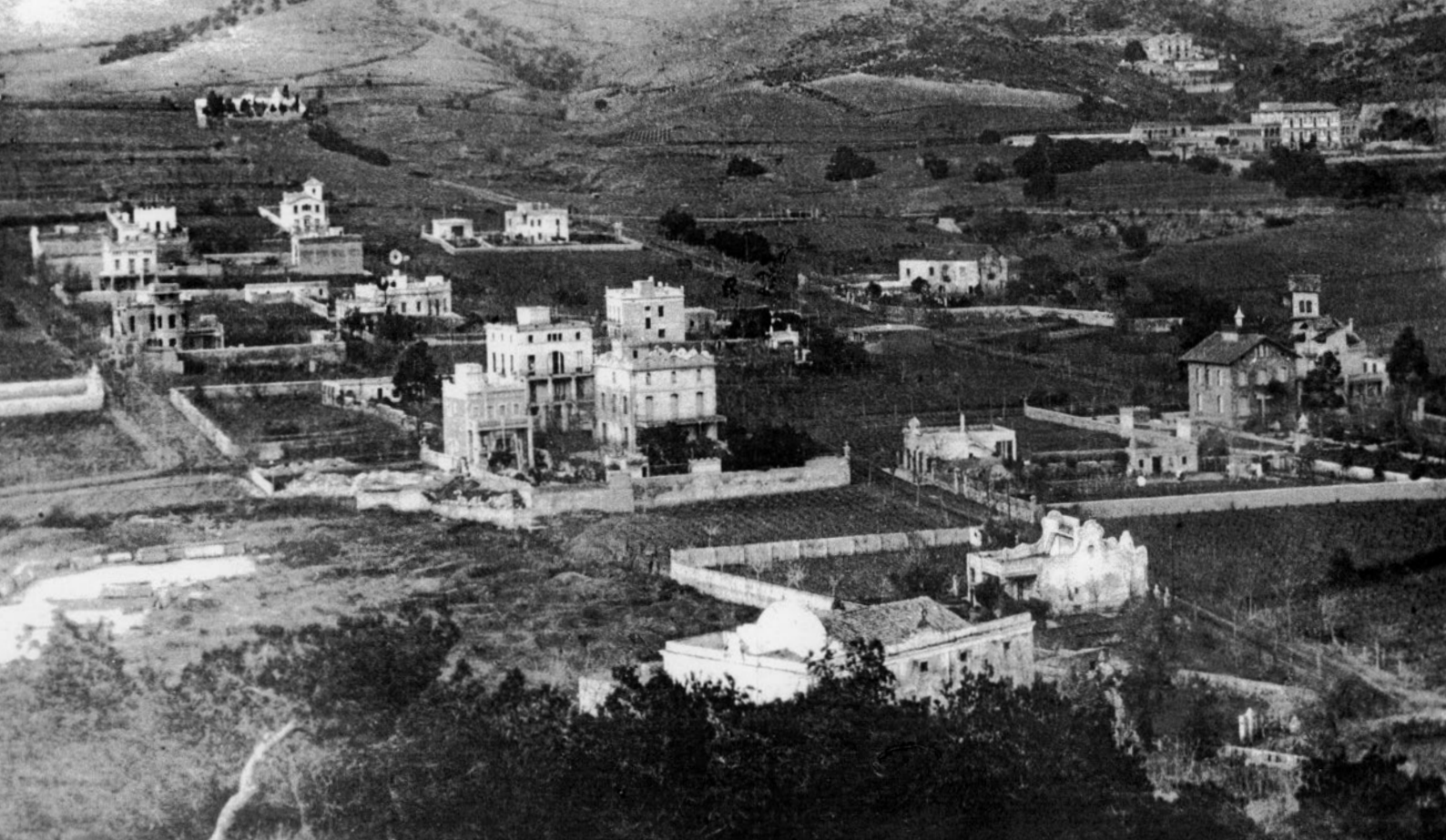
El hecho más destacable es que el barrio despertó en su momento y se ha dado cuenta que juntos si podemos conseguir bastantes cosas. Arranca con tema de la desafectación del PGM, en una época de bastante solidaridad y participación, rompiendo con una época de silencio provocada por el franquismo.

¿Qué se espera conseguir en los próximos años?

Queremos acabar de una vez por todas con la espada histórica que amenaza con la destrucción total del barrio, lograr cubrir las necesidades mínimas como la reparación de las viviendas, vía pública y equipamientos pero sobre todo recuperar aquel espíritu de solidaridad y participación que demostraron nuestros abuelos en la república.

¿Cuál es el próximo paso?

Asegurarnos de la desafectación definitiva del barrio a través de documentación y el cumplimiento de promesas que se han hecho por parte de la administración: lucharemos para que se cumplan. El barrio continuará siendo muy apetitoso para la especulación por su ubicación y extensión, y por ello tendremos que estar muy alerta para que a nadie se le ocurra volver a afectarlo para su demolición.

Les masies d'Horta, inicis del Segle XX Font: Jaume Caminal

DE TERRA DE CULTIU A TERRA DE LLUITA 1928-1935

A finals del segle XIX, al Turó de Montadell que ara tots coneixem com Turó de la Peira, era un territori molt més bast farcit de boscos, camps de conreu i vinyes. Hi ha documentades fins a 14 masies repartides per aquest territori, algunes de les quals encara romanen en peu: Can Manen, Can Carreres, Can Basté i Ca l'Artés. No va córrer la mateixa sort el mas que dóna nom al nostre barri. Una part va ser enderrocada l'any 1928 per construir la parròquia de Sant Francesc Xavier, i al 1954 es va acabar d'enderrocar per construir els pisos que encara avui trobem vora l'església. És en aquest punt on arranca la història de la nostra barriada.

La masia de Can Peguera que tenim documentada fins ara és una construcció de planta quadrada, de tres pisos, senyorial i de línies racionalistes, amb grans finestrals a la planta noble i algunes balconades. A la planta baixa hi havia les habitacions dels treballadors i a la part més alta les golfes. Can Peguera adopta el nom de la seva producció de cola que fabricaven amb la resina del pi negre del turó. El bosc era propietat de la masia, així com els horts de verdura, els jardins, les vinyes, la granja de bestiar domèstic i la font.

Un altre gran punt de referència de la zona en aquella època va ser Institut Mental de la Santa Creu, l'edifici que actualment acull la seu del districte i la biblioteca de Nou Barris. L'edifici que avui coneixem és només una part d'un complex molt més ampli dissenyat pels arquitectes Elies Rogent i Josep Artigues i Ramoneda. L'any 1860 es van vendre una part dels terrenys de la masia de Can Peguera per construir una de les àrees del mental. Després de prop de 50 anys de projectar aquest centre, impulsat pel Doctor Emili Pi i Molist, el 19 de desembre de 1889 es va inaugurar aquest institut que esdevingué de referència en el tractament de malalties mentals a nivell estatal.

L'any 1928 s'inicià el projecte de construcció del barri de Ramón Albó, també anomenat popularment "les cases barates d'Horta". Un dels quatre que es van projectar en un pla de reordenació urbana que tenia com a finalitat reubicar els barraquistes que hi havia acampats principalment a Montjuïc. Es tractava de persones nouvingudes, moltes d'elles del món rural o de diferents territoris de l'estat espanyol que arribaven a Barcelona atrets per la oferta laboral que envoltava la construcció d'infraestructures de la ciutat, com el metro, i de l'Exposició Universal 1929.

Les localitzacions on s'establiren aquest nuclis de població no van ser casuals. A més de la barriada de Ramón Albó es projectaren la d'Eduardo Aunós, a la Zona Franca, Milans del Bosch al Bon Pastor i Baró de Viver a Santa Coloma, (la denominació de totes les barriades respon a noms de persones properes al dictador Jose Antonio Primo de Rivera). Els terrenys escollits eren allunyats del nuclis urbans existents amb poca infraestructura i mala connectivitat amb la resta de nuclis i amb el centre de la ciutat. Concentrar els obrers en espais "controlables" i allunyats de la possibilitat d'encetar revoltes, concentracions i manifestacions és un dels motius pels que es van escollir els terrenys en qüestió. Aquestes barriades a més, tenien data de caducitat: al pla comarcal de 1954 ja es contempla la desaparició del barri.

La necessitat de crear aquestes barriades d'habitatge popular s'evidencia al 1924 amb l'aparició del reial decret llei que fixà les normes pel foment de la construcció i la distribució de les cases barates. Per executar aquest mandat es va crear al febrer de 1927 el *Patronato de la Habitación de Barcelona* del qual en formen part algunes de les màximes personalitats de la ciutat. La poca solvència del patronat portà a l'Ajuntament de Barcelona a fer un aval per adquirir terrenys i fer-se càrrec de la construcció dels habitatges que finalment executarà l'empresa privada *Fomento de la Vivienda Popular, S.A.* Constituïda pel mateix patronat. El senyor Enric Losantos Vilaseca, en nom del Foment és la persona que el 26 de març de 1928 formalitzà la compra d'un terreny de 113.462 metres quadrats on es troba la masia de Can Peguera per la xifra d'un milió i mig de pessetes.

ELS HABITATGES

L'arquitecte Xavier Turull va dissenyar els habitatges i la urbanització del barri, que en el cas de Ramón Albó havia de respondre a l'abruptositat del terreny, ja que la barriada es construiria en el baixant d'un costat del Turó. Les illes d'habitatges de forma rectangular, amb dues fileres de cases disposarien d'un petit espai interior a cel obert a mode de pati. Turull va preveure places al centre del barri que tindrien la funció de punt de reunió dels ciutadans. El model de casa es reproduceix a les 4 barriades distribuïdes a Barcelona. Es tracta d'unitats unifamiliars i es diferenciaven en dos tipus. Les primeres consten d'un menjador al que s'accedeix directament des de la porta del carrer, tres dormitoris, una cuina, un pati i un lavabo.

Aquests habitatges dècades després es van apropiar de les voreres mes amples per construir un petit jardí a la part del davant. Les de tipus B tenen una cuina-menjador, un passadís estret, tres dormitoris petits, un pati i un lavabo. Al 1954 va arribar la primera edificació singular de la nostra barriada, quan es construeix l'edifici que avui ocupa l'espai de la masia de Can Peguera, a l'actual plaça de Sant Francesc Xavier. Es tracta d'un bloc de quatre plantes amb 31 habitatges. Posteriorment a la dècada dels 90, van arribar els altres edificis singulars Can Carreres, el 10HG (edifici de gent gran) i el 10HJ.

Entre 1929 i 1932 es va construir la primera fase de 534 cases que es van entregar de forma gradual a mesura que s'anaven construint.

Can Peguera anys 30 Font: Ricardo Cidoncha

Els primers veïns van arribar de la Barceloneta, el Raval i la Rivera. Al mateix temps s'inicià la construcció de l'església de Sant Francesc Xavier, un edifici d'estil colonial amb una façana neogòtica. Quan l'any 1931 es declarà la República l'edifici, encara per acabar, quedà en desús i durant un temps es convertirà en la Casa del Pueblo, el local social del sindicat anarquista CNT.

Molts dels nous veïns i veïnes simpatitzaven i militaven amb el sindicat revolucionari i de fet, molts d'ells es convertirien en milicians de la causa durant la Guerra Civil Espanyola. És per aquest motiu que les autoritats canviaren de plans i construeixen la caserna de la guàrdia civil projectada al barri del Carmel a la vora de l'església de San Francesc Xavier, per controlar i perseguir, quan calgués, als insurrectes i agitadors.

Amb la República també va arribar el primer canvi de nom del barri, que va passar a anomenar-se Giner de los Rios (pedagog, jurista i polític defensor de l'escola pública). També es va donar aquest nom a l'escola que, oficialment es va inaugurar al 1932 i que a dia d'avui acull el centre de dia Doctor Pi i Molist, al carrer Vilaseca, el Centre Social La Cosa nostra i el Esplai Tronada.

Existeixen molts registres de diaris que recullen la informació relacionada amb la inauguració de l'escola, a la que va assistir l'alcalde de Barcelona, Jaume Aiguader, el rector de la Universitat de Barcelona Jaume Serra, la família de Giner de los Rios, el polític populista Alejandro Lerroux del Partido Radical. Durant la inauguració es van fer cursos en català i en castellà.

Amb capacitat per 800 alumnes. El centre estava format per un grup de quatre cossos d'edificis. El cos principal de dues plantes era pels nois i noies d'ensenyament primari. El altres tres pavellons, situats a la part superior, i al marge del bosc, eren la guarderia i la maternitat. Al pavelló del mig, que avui ocupa La Cosa Nostra, es trobaven altres dependències com eren els menjadors, un gimnàs, una sala de projeccions i festes, i aules especials destinades a fer treballs manuals artístiques i domèstiques.

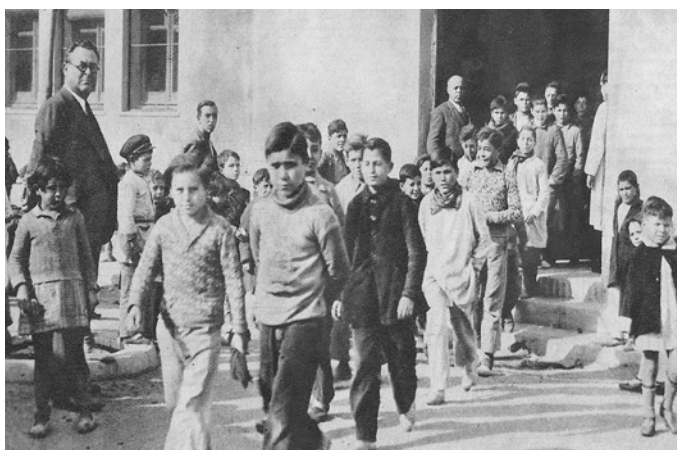
L'escola es caracteritzava, llavors, per ser molt activa estimulant els alumnes amb projectes innovadors, amb laboratoris d'experimentació i de construcció del saber cooperatiu. Els mestres dialogaven constantment amb els alumnes, aquests seguien els programes de la *Institución Libre de Enseñanza* però alhora tenien llibertat per afegir les seves afeccions particulars.

UN BARRI REBEL

La composició del barri, com hem vist, era de treballadors humils, molts vinguts de diferents punts de l'estat espanyol. Al barri es parlava català i castellà sense que fos motiu de disputa. Però els veïns i veïnes eren persones lluitadores i molts d'ells estaven vinculats a diferents moviments socials i polítics. Conscients del moment crucial que els hi tocava viure, molts d'ells s'enfrontaven al poder establert per conquerir drets socials i laborals que ara gaudim. Al barri hi vivien noms destacats de l'òrbita de la CNT, com Manuel Molin, "**Juanele**", secretari general de la FAI, que era veí del nostre barri, i que era director de la revista "*Tierra y libertad*", que tenia la redacció al carrer 7 n° 453

Mental de la Santa Creu Font: Arxiu Historic Roquetes Nou Barris

Hermenegildo Giner de los Rios Font: Revista La Estampa

Bar Munich Font: Núria Casas / Arxiu Nacional de Catalunya

Bodega Montferry Font: AHRNB

(Riells 5). Al carrer 7 n° 49 (Espinauga, 37) era situada la bodega Munich que va ser local de trobada habitual dels anarquistes durant molt de temps, fins i tot en clandestinitat. Entre aquests clients habituals, i alhora veïns, eren l'equip de redacció del diari "**Solidaridad Obrera**", un dels diaris més venuts de l'època, especialment durant la Guerra Civil.

La primera gran mobilització del barri es produeix ja al 1932, quan els veïns, atats per una forta crisi, suspenen el pagament dels lloguers. Els fets tenen les arrels al març de 1930 quan uns obrers no van poder pagar el lloguer per manca d'ingressos. Al 1931 també s'inicia la reivindicació per l'obertura de les escoles que encara estaven tancades i l'enllumenat del carrer. La vaga de lloguers va ser impulsada pel líder de la CNT Santiago Bilbao i va desproveir d'una font important d'ingressos al Patronat. Al 1931 es pagaven entre 40 i 100 pessetes de lloguer que incloïa l'habitatge la llum i l'aigua, però era un preu massa elevat tenint en compte que els obrers havien de desplaçar-se diàriament a la ciutat per treballar i per proveir-se ja que a les barriades els serveis eren escassos. No hi havia farmàcia ni dispensari ni metge. Les companyies d'aigua i llum van tallar en un primer moment els subministraments, tot i que les autoritats van entrar en una fase de negociació per a que retornessin el subministrament mentre durava la vaga. Aquesta vaga sonada de lloguers a la que van dedicar més d'un reportatge als diaris de l'època va durar anys. Amb l'entrada de l'exercit de Franco a Barcelona, les autoritats van cridar a judici als veïns un per un i els hi van augmentar un duro de la quota per pal·liar els anys de no pagament.

Un altre fet destacat que van recollir diaris de tota la península va ser l'assassinat del botxí de Barcelona, Federico Muñoz Contreras. Veí anònim del barri, va ser tirotejat a Bodegas Montferry, al barri de Porta, el 9 de febrer de 1935. Segons els diaris, dos pistolers van entrar al bar i un d'ells va disparar contra el que, segons les cròniques, era "l'executor de la justícia" ferint-lo de mort mentre cridava que allò era el que es mereixia.

L'any 1935 tenim una nova mostra de com d'actiu i proper a la CNT era el barri. Les autoritats van dur a terme dues batudes contra activistes anarquistes que es van saldar amb la detenció de 9 afiliats a la CNT-FAI. Durant els registres es va trobar un dipòsit d'armes, explosiu i documentació que també va saltar a les planes dels diaris de Madrid. No era la primera vegada que trobaven explosius al barri: en dos ocasions anteriors també ho havien fet, al desembre del 1932 y al gener 1934.

Proceso Font: AVV Turó de la Peira

DE LA FOSCOR I EL SILENCI AL XIUXIUEIG I L'ESPURNA 1936-1975

Durant la guerra civil espanyola (1936-1939) el barri, com tot el país, va passar per autèntiques situacions de dramatisme. Comença una etapa molt fosca i complexa però que no aconsegueix acabar amb l'esperit de justícia social i progressisme del barri.

Barcelona és la primera ciutat bombardejada sistemàticament amb la única finalitat d'escampar la por entre la ciutadania civil. La ciutat va ser un camp d'experiments de cara a la II guerra mundial. Els primers mesos, els barcelonins es refugiaven a les boques de metro allà on hi havia, però finalment es va decretar la construcció de 1500 espais dispersats per tota la ciutat per a que tothom tingués un lloc on refugiar-se durant aquells minuts, a vegades llargues hores, de neguit, incertesa i terrabastall sense sentit.

Les penúries de la guerra van ser dures per tothom, malgrat això, la consciència i la responsabilitat col·lectiva fan que els veïns no recorrin a tallar llenya del bosc del Turó per escalfar-se durant l'hivern i per fer funcionar la cuina econòmica de llenya de la que disposaven les cases. Gràcies a això, actualment la del Turó de la Peira es la pineda més important de Barcelona.

Durant i després de la guerra, la condició militant i sindical de molts veïns del barri els obliga a abandonar-lo, amb la seva família o sense ella, per por a represàlies i s'exilien a terres llunyanes: França, Argentina, Brasil. Alguns d'ells no van assolir el repte d'arribar al seu destí, molts d'altres no van tornar mai a la seva llar.

EL REFUGI 647

Al 1936 es van construir els túnels antiaeris que encara avui resten en peu. Es tracta del refugi 647, situat al carrer Cornudella, format per dos túnels que s'endinsen dins del Turó de la Peira. Ambdós tenen dues entrades separades per poc més d'una cinquantena de metres, amb dues galeries que hi penetraven perpendicularment i es comunicaven pel final, amb forma de ferradura. Entre aquelles totxanes van salvar la vida centenars de veïns que, quan sentien les sirenes d'alerta, deixaven el que estiguessin fent i corrien esperitats a refugiar-se.

Com la majoria dels refugis de la ciutat, el de Can Peguera el van construir els propis veïns. Seguint les instruccions del comitè de defensa que va decretar-ne la construcció, els veïns van cobrir les galeries amb totxanes. Els túnels feien dos metres d'alt per dos metres d'ample i s'evitaven els espais més amplis per por als esfondraments. Les persones que s'hi refugiaven havien de restar un al costat de l'altre en fila, i restar allà el temps que durés el bombardeig. Per socórrer les persones que poguessin arribar ferides al refugi, aquest espai comptaven amb una humil farmaciola.

Als voltants de Can Peguera hi havia més refugis, com els d'Horta o els de la Prosperitat, el de la Riera de Sant Iscle (situat a sota del Passeig Urrutia), el de via Júlia, al carrer Flor de neu, etc. El de Can Peguera però és l'únic de Nou Barris que resta conservat. L'any 1998 l'associació de veïns va entrar al refugi per conèixer les seves condicions i en comprovar que l'espai estava en relativament bon estat de conservació, va demanar a l'ajuntament que estudiés la possibilitat d'obrir-ho al públic.

Muntanya Turó de la Peira Anys 30 Font: Jaume Caminal

Professors Hermenegildo Giner de los Rios Font: Ana Artola

Processó Anys 40 Font: Pilar Fabregat

LA FLAMA MINVADA

Acabada la guerra amb l'instauració del nou règim dictatorial i feixista del General Francisco Franco, comença, com molts es temien les depuracions. L'any 1939 Joan Delclós, que en aquell moment dirigia l'escola Hermenegildo Gines de los Rios va ser acomiadat i apartat de tota carrera docent per promoure l'ensenyament en català. Aquests acte es va realitzar davant de tots els nens i nenes de l'escola formats en fileres al pati per escarni de Delclós. Molts professors es van veure acomiadats, traslladats i fins i tot empresonats per els seus ideals pedagògics. A partir d'aquell moment, es prohibeix l'ús del català, s'abandonen els projectes educatius moderns i s'estableix un rígid sistema franquista que perdurarà al llarg de la dictadura.

La depuració va servir també per canviar el nom de l'escola que va passar a denominar-se Ramiro de Maeztu, conegut per ser el màxim representant del sindicalisme catòlic, director de presons i del Tribunal Tutelar de Menors de Barcelona, secretari de la Junta Provincial de Protecció de la Infància i repressió de la mendicitat. El canvi es va fer efectiu el 29 d'abril de 1939.

De tots es conegut que el paper de l'església durant el franquisme va ser molt rellevant per el manteniment de l'estatus quo de la dictadura. Llevat de comptades i molt honorables excepcions, sacerdots i monges van seguir els dictats dels seus superiors estretament lligats a la jerarquia franquista. El nostre barri estava flanquejat per dues esglésies, a dreta i esquerra. La de Sant Francesc Xavier, que continua ubicada en el seu terreny original a l'actual plaça que porta el mateix nom, va ser construïda com a part de l'equipament del barri en la seva primera fase, però no va exercir d'església fins que l'any 1946 el bisbe Gregorio Mo-

PI Sant Francesc Xavier Font: Santa Lopéz

Verbena 1958 c/ Cistellet Font: Sergio Mengual Almansa

UE San Francisco Javier Font: Victor Lopez

drego la va erigir canònicament. El 31 d'octubre de 1954 va ser elevada com a parròquia. A partir dels anys 50, a l'altre banda del barri hi havia Mare de Déu de Fàtima, que a l'espera de que se li concedís un espai on ubicar el seu centre va ocupar el pavelló superior de l'escola Ramiro de Maeztu, anteriorment Hermengildo Giner de los Rios. No va ser fins als anys 70 que se li va concedir la ubicació actual, al carrer Aneto número 19.

L'any 1939, els papers de la gent del barri, com els de molts catalans, van anar a parar a l'Arxiu de Salamanca. Entre

aquests papers, hi trobem els contractes de tots els veïns, els resultats de les eleccions generals del 1936 i un breu historial de la gent que era més perillosa segons el parer de les forces del regim.

La dècada dels 40 van ser anys de reordenació del barri. L'Ajuntament franquista de Barcelona intervé per fer front als problemes de solvència del Patronato de la Habitación i per decret de llei se l'obliga a fer-se càrrec de les finances. El Patronato finalment es dissolt i l'ajuntament absorbeix el patrimoni que aleshores es va xifrar en uns cinc milions i mig de pessetes pels terrenys i construccions i uns quatre milions de vials i urbanitzacions. Per fer-se càrrec d'aquesta gestió es crea, el 12 de desembre de 1945 L'Institut Municipal de Vivenda, sota l'aixopluc del qual s'inicia l'ampliació del barri. És aquest any també quan els carrers del barri són rebatejats amb noms de pobles de les comarques gironines, tot i que molta gent els continuarà anomenant, durant anys, per la numeració original dels inicis.

Al 1947 s'aixeca la segona fase del barri: es tracta d'un conjunt de 116 vivendes més amb que es construeix sobre dos hectàrees d'espai públic. Aquestes vivendes van acollir als desallotjats de l'avinguda Garcia Morato, així com afectats per altres plans urbanístics de la Barceloneta i la Ribera.

Aquesta no serà la darrera ampliació. Al 1954 s'aixeca l'edifici més alt de la barriada fins al moment. Un bloc de pisos de 31 vivendes ocupa fins al dia d'avui, el terreny que restava construït amb les ruïnes de l'antiga masia de Can Peguera. Als anys 50 s'incentiven iniciatives per a l'acondicionament de les vivendes i dels carrers en general. Al 1955 el Patronat realitza un concurs per premiar la casa millor condicionada amb una màquina de cosir Singer, i un any més tard se celebra la "Fiesta del árbol" que serveix per ampliar i arranjar les zones verdes del barri. Val a dir que des de 1947 el parc del Turó de la Peira també es converteix en punt d'acció per la millora de l'espai verd. Els veïns hi pugen sovint durant el seu temps lliure per realitzar àpats i altres activitats a l'aire lliure.

Malgrat la duresa de les condicions de vida de la postguerra i del franquisme la gent del barri trobava escletxes per divertir-se i esbargir-se. Durant els anys 50 es van celebrar al barri berbenes estiuenques: veïns i veïnes guarnien els carrers amb decoracions estrofolàries i cridaneres. Va ser a partir d'aquesta època quan van aparèixer algunes de les primeres associacions esportivo-culturals del barri. Van ser quatre els equips de futbol que van aplegar els millors futbolistes del barri: el Sant Francesc Xavier, el Alborens, el Ramón Albó i el Núria. Lligat a l'església també va aparèixer el Grupo excursionista San Francisco Javier.

Al 1956 L'Institut Municipal de la Vivenda passa a anomenar-se Patronato Municipal de la Vivienda, i sota aquest nom ja promou algunes iniciatives per millorar la condició de vida dels veïns i les veïnes del barri, sobretot de la gent gran. En aquest sentit, l'any 1958 el Patronat arriba a un acord amb Caritas i les congregacions marianes per a fer un centre social al barri, que finalment no es va arribar a construir mai.

Grupo Excursionista San Francisco Javier Font: Santa Lopéz

Al 1956 encara es construeixen dos magatzems i dues viendes més al carrer Vilaseca. Un d'aquest magatzems és on s'estableix l'associació de veïns des del 1976.

Actualment queda al barri alguna vivenda que funciona com a botiga, però durant el franquisme aquesta situació es va estendre pel barri. Com que el mercat d'Horta era força lluny del nucli del barri, molts veïns van habilitat l'habitatge gran de la vivenda per establir-hi un petit comerç. Hi havia botigues de queviures, de pa, de materials per la llar, de detergents, etc o serveis com barberies, perruqueries, dentistes, etc. El barri s'auto abastia i aquest negoci van esdevenir el principal moviment de diners, complementant molts sous de les famílies treballadores o fins i tot convertint-se en el principal ingrés econòmic de la llar.

Al 1967 s'inaugura la línia 2 de metro entre Horta i Vilapicina, que dos anys més tard s'incorporarà a la línia 5, que uneix San Ramón (actualment Collblanc) i Horta. L'arribada d'aquesta infraestructura acosta més el barri a les comoditats de la ciutat amb la que fins ara es connectava a través de la xarxa d'autobusos.

EL BARRI EN PERILL

Amb els anys 70 i la relaxació del règim, que veu cada cop més a prop la seva fi, espurnegen senyals de canvi. És al 1973 que es crea l'associació de Veïns del Turó de la Peira-Vilapicina-Porta-Ramón Albó. Es tracta d'una associació que engloba el barris de la zona sud del que més endavant esdevindrà l'actual districte de Nou Barris. L'any següent, al 1974 es celebra per primera vegada, la festa major del barri, hi ha de dir però, que als anys 50 es van celebrar verbenas de Sant Joan amb el guarniment de carrers. Aquell mateix any però també comença un nou maldecap: es crea la Entidad Municipal Metropolitana de Barcelona que té com a objectiu elaborar el Pla General Metropolità que contempla l'enderrocament del nostre barri per donar a l'espai nous usos que generin beneficis a l'ajuntament. Aquest és el primer i el gran repte dels veïns i veïnes de l'associació: posar fre a una actuació urbanística que busca esborrar del mapa barceloní el nostre barri.

Durant el franquisme, el nostre barri no va restar indiferent als esdeveniments polítics i socials d'aleshores, però si és cert que ens resulta difícil seguir el rastre degut a la obligada clandestinitat amb la que havien d'actuar. L'escassa o quasi nul·la documentació existent la pal·lia la memòria viva del barri, testimonis de veïns i veïnes que recorden episodis negres, quan veïen marxar familiars i amics reclamats per les autoritats franquistes i tornaven a estomacats i desfets.

El Merendero Font: Bernarda Freijoo

Nevada de 1962 Pl Darniús Font: Santa Lopéz

Grup de Dones a la Pl Sant Francesc Xavier Font: P. Viladegut / FAVB

Visita de Narcís Serra 1982 Font: Bernarda Freijoo

DE LA LLUITA PER EXISTIR A LA LLUITA PER MILLORAR 1976-2014

Amb la mort del dictador, la ciutadania tenia encara més ganes de participar de la vida política i social. Durant aquells anys el número d'associacions de veïns va augmentar vertiginosament per tota Catalunya. Algunes d'elles van començar a guanyar tanta complexitat que es van desenvolupar vocalies per tractar temàtiques específiques, moltes de les quals van ser posteriorment l'embrió d'entitats associatives que van tindre identitat pròpia.

Al 1973 es va crear l'Associació de veïns i veïnes de Turó de la Peira- Vilapicina-Porta-Ramón Albó. Les noves associacions, tolerades pel règim, van substituir a les antigues "Comissions de veïns" així com a algunes "Asociaciones de Cabeza de Familia".

L'Abril de 1975 va sortir al carrer el primer número de Nuestra Voz, revista de l'esmentada l'AVV, que actualment continua publicant l'AVV del Turó de la Peira.

Les primeres campanyes dutes a terme pels veïns i veïnes, tindrien com a fil vertebrador la lluita contra el futur Pla General Metropolita (PGM). Altres lluites que es van portar a terme van estar vinculades a l'alt cost de la vida. Campanyes on es denunciava la marginalització i l'aïllament del barri provocat per l'abandó institucional. Algunes d'elles: la reclamació d'espais d'us comunitari com "Salvem les Basses per la democràcia" o la Plaza Soller, la dignificació de la Plaça del Petit Princep realitzada pels propis veïns, les fortes riuades al carrer Cartellà, o l'aliança i solidaritat amb els metges, treballadors i usuaris del Mental Santa Creu.

Al 1975, la publicació del PGM ho capgira tot. El PGM contemplava l'enderrocament total de les Cases Barates i també afectava àmplies zones de Vilapicina, del barri de Porta i alguna part del Turó de la Peira. Al caliu d'aquesta problemàtica el veïnat es va apropar a les associacions. En aquest anys van tindre lloc moltes assemblees amb un gran número d'assistents. El temor contra el PGM va servir de catalitzador per organitzar els veïns. És aleshores que va néixer la vocalia d'urbanisme. Posteriorment, en menys d'un any, es van crear les vocalies de sanitat, de dones, de carestia de la vida, i de joves.

A Can Peguera, el barri més afectat de la zona, els veïns es van organitzar, creant una comissió de delegats i es posaren mans a l'obra per recollir al•legacions, informar-se sobre l'estat del Pla i transmetre-ho als seus conveïns. Durant aquells anys els carrers es van omplir de pancartes crítiques. Es va realitzar una recollida de signatures on el 90% del barri va manifestar la seva oposició a l'enderrocament.

El 24 de juliol 1976 els veïns de Can Peguera van demanar permís a les autoritats del règim per realitzar una manifestació contra el PGM. El Govern Civil la va denegar al•legant que les vies legals de que disposen no s'havien esgotat i que existia la possibilitat de presentar un recurs d'alçada. Una setmana després, es va realitzar una assemblea pública a la que va assistir en persona el gerent del Patronato Municipal de l'habitatge, que finalment, va accedir a crear una comissió mixta Patronat-veïns.

Malgrat tot l'Administració no va variar la situació de vulnerabilitat legal en que es troba el barri. L'AVV va decidir presentar un recurs d'alçada per impugnar el Pla, signat per la majoria de veïns. No va haver cap resposta per part de l'Administració.

Finalment, el diumenge 24 d'octubre de 1976 es va realitzar una manifestació sense permís en la que participà tot el barri. Aquests va ser el tret de sortida d'una llarga lluita que 40 anys després sembla apunt de finalitzar. Segurament el PGM mai es durà a terme gràcies a la resistència del barri.

En aquest context d'agitació, d'incertesa i de lluita, el 19 novembre 1977, en assemblea constituent celebrada al Ramiro de Maeztu va néixer l'Associació Centro Social Ramon Albó. En aquesta mateixa assemblea es van crear les vocalies d'urbanisme i Jubilats i pensionistes pròpies de Can Peguera. L'any posterior es van afegir les de Joventut i la d'Esport.

Es a partir d'aleshores que l'antiga associació, es va anar disgregant, alhora que van continuar treballant conjuntament amb la resta d'AVV que temps després van formar la Coordinadora d'AVV i Entitats de Nou Barris, que tractaven aquelles problemàtiques que sobrepassen els límits dels seus barris. Es en aquest moment quan gran part d'aquestes AVV es van unir a la Coordinadora de Sant Antoni, embrió de la futura Federació d'AVV de Barcelona.

L'AVV va aconseguir que se'ls cedís les antigues oficines de cobrament de lloguers que el patronat tenia al barri per reunir-se un cop per setmana. Un any després van aconseguir que l'Església de Sant Francesc Xavier renunciés als antics tallers abandonats que posseïa al carrer Vilaseca, i el Patronat els hi va cedir en lloguer.

ELS JOVES I GRANS

L'Associació de veïns i veïnes de Turó de la Peira- Vilapicina-Porta-Ramón Albó, no comptava amb cap comissió pròpia de gent gran, aquesta va néixer per primera vegada a Can Peguera i va desenvolupar una gran activitat en la defensa dels drets d'aquest col·lectiu.

El 30 setembre de 1976, un grup de 15 jubilats, en representació d'aquesta Comissió, es va presentar a les oficines del Patronat Municipal de l'Habitatge, a la Plaça Lesseps, per reivindicar la instal·lació d'una Llar del Jubilat a alguna de les cases que restaven buides. El Patronat va fer orelles sordes i es va negar a fer cap cessió. Aquesta vocalia finalment va ocupar un espai al local de l'AVV.

Per altra banda el jovent del barri també va començar a desenvolupar els seus propis espais de trobada. L'any 1978 es va crear l'Agrupament de Muntanya. De l'agrupament sorgiria dos anys més tard el primer esplai del barri, amb el nom d'esplai Ramon Albó que va realitzar activitats pels nens i joves, un grup de jocs, gimcanes i excursions.

Un any després, al nostre barri, l'esplai obre les portes als cicles de La Roda, en que es van realitzar espectacles infantils de carrer els dissabtes un cop al mes. Amb els anys van

Salvem les Basses per la democràcia Font: AHRNB

Associació Centre Social Ramón Albó Font: Bernarda Freijoo

Grup d'avis a la Pl. Sant Francesc Xavier anys 70 Font: AVV Can Peguera

anar passant diversos grups de músics i comedians, entre d'altres Tortell Poltrona, Companyia Ínfima la Puça, Ara Va de Bo i La Saragata.

L'esplai Ramón Albó va sobreviure fins a la meitat dels anys vuitanta, en que es va dissoldre. Davant el buit sociocultural que va quedar un grup de joves va decidir engegar un nou casal anomenat TuttiFruti, que duraria fins aproximadament els anys 90, quan el districte de nou barris va tallar la subvenció.

Al 1993 va aparèixer el Centre Infantil Juvenil Tronada. Tot i la desconexió inicial amb l'AVV la relació va evolu-

Esplai Ramón Albo 1982 Font: Josep de Barberà

Correfoc al carrer Riells Font: AVV Turó de la Peira

Rehabilitació anys 80 Font: AVV Can Peguera

cionar positivament. Avui dia, realitza les seves activitats al pavelló on estava situat el menjador i l'habitatge del conserge de l'antiga escola Hermenegildo Giner de los Rios.

TRES REFORMES I UN PERI

A la dècada dels vuitanta els habitants de Can Peguera van reclamar una solució pels històrics problemes estructurals (humitats, goteres, esquerdes...) degut als materials barats. Aquestes mancances estructurals se li sumarien quaranta anys de desinterès institucional i d'absència de mesures de millora urbanística. Aquesta percepció d'abandonament va ser un catalitzador del malestar i del creixement de l'AVV.

En 1979 es va escollir el primer consistori democràtic després de 40 anys de dictadura. El PSC, amb Narcís Serra al capdavant, va guanyar l'alcaldia de Barcelona. Els socialistes necessitaven un Pla per poder governar amb tranquil·litat, va apaivagar les tensions als barris i va consolidar-se al capdavant de les institucions municipals. Per aconseguir-ho va haver de cedir a part de les demandes del moviment veïnal.

L'any 1981, el Patronat Municipal de l'Habitatge pressionat per les mobilitzacions de carrer, va presentar un Pla per a la millora de tots els immobles que té sota regim de lloguer. El 1983 es van iniciar les tasques de rehabilitació. Es va permetre escollir a cada família el grau de rehabilitació que desitjava. En algunes cases els inquilins només van fer una millora de serveis i instal·lacions, en canvi a d'altres es van reparar les teulades o es van modificar la distribució interior dels espais. En alguns casos els veïns van optar per construir segones plantes - les anomenades "remontas" - i passar dels 50 m² a 70m² de superfície útil, El preu del lloguer a pagar es va vincular al cost de la rehabilitació escollida.

El Pla de rehabilitació va trigar un parell de dècades en finalitzar-se, intercalant-se successives fases de paralització per manca de fons i de voluntat institucional. En acabat es van acollir a ell aproximadament un 83% dels habitatges.

Val a dir que a dia d'avui la reforma integral del barri encara no ha finalitzat i que encara hi ha habitatges que no han experimentat més millores que les que els seus inquilins han costejat de la seva butxaca. Als darrers 30 anys, malgrat aquestes rehabilitacions, van tornar a aparèixer problemes estructurals, que van fer necessària una nova millora als habitatges.

En 1982 es va filtrar que l'Ajuntament pretenia publicar un PERI on es contempla la demolició d'una cinquantena d'habitatges situats a la part central del barri (Carrer Darnius, Matamala, Flaçà i Llafranc). Les raons de fons encara no son clares però tot apunta a una operació de requalificació especulativa per part del Patronat Municipal. Només es van assabentar els veïns i veïnes van convocar una assemblea pública per preparar la seva oposició. Finalment aquest PERI no va arribar ni a sortir a la llum pública gràcies a la mobilització preventiva.

CREIXENT EN PERILL

El 18 gener 1984 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar la nova divisió municipal de Barcelona en 10 districtes, Ramon Albó va passar a formar part del districte vuitè, Nou Barris, conjuntament amb altres 12 barris que es van trobar a les rodalies d'Horta i Sant Andreu. Inicialment es va plantejar donar-li el nom de Ciutat Nord però finalment es va prendre el nom de la revista veïnal "9 barris" que editaven els barris que no formaven part de la zona sud de l'actual districte.

Al 1985 es van enderrocar les cases del carrer Ogassa, amb intenció de crear un nou edifici (l'actual edifici de Can Carreres). Allà es va edificar un nou complex destinen

Carrer Ogassa Font: AHRNB

principi als mateixos veïns de les antigues cases de Can Carreres, però finalment va re allotjar els habitants de l'últim barri de barraques de Barcelona, situades al carrer Alegre del districte d'Horta-Guinardó. Amb aquesta operació es va tancar així un cercle que va durar més de 60 anys per acabar amb el barraquisme a Barcelona, iniciat amb la creació del barri per re allotjar als barraquistes de Montjuïc el 1929. Els nous veïns van ocupar els seus habitatges a Can Peguera l'any 1990.

Durant aquest període, tot i no ser una lluita exclusiva de Can Peguera, la guerra de l'aigua va tenir una gran transcendència al barri. Durant aquesta lluita, impulsada per la FAVB i la CONFAVC, els veïns no pagaven els impostos que no eren directament relacionats amb el cicle de l'aigua. Molts d'aquests impostos es van deixar de pagar definitivament.

Durant els noranta es van realitzar un seguit d'actuacions "cosmètiques" al barri, amb les que no s'encaraven els problemes estructurals reals.

Com dèiem més amunt al 1990 es va inaugurar els habitatges del carrer Ogassa, per reubicar els últims barraquistes de Barcelona, provinents del Carmel. Entre 1992 i 1993, van començar a sortir de nou problemes estructurals (esquerdes, problemes d'obra vista, etc) que van provocar que els veïns s'organitzessin al costat de l'AVV i sota l'assessorament de l'arquitecte Mariano Messeguer aconseguiren unes certes millores al bloc.

Manifestació Guerra de l'aigua Font: Escarlata Blanco / FAVB

El Fòrum Nord de la Tecnologia s'inaugura l'Abril de 1995. Quatre anys després, es va inaugura la primera part del Parc Central al voltant d'aquests edifici i el que encara resta del Mental on avui es troba situada la Biblioteca Central de Nou Barris i la Seu del Districte. El parc va patir posteriors ampliacions (en 2003 i 2007) que van anar engrandint-lo. En finalitzar les obres l'espai total ocupat va ser de 17 hectàrees. Des de l'AVV es va valorar la construcció del Parc Central com una gran oportunitat perduda. El que podia haver estat un pulmó pel districte va esdevenir un espai dur, difícil de transitar, amb grans extensions d'espai desaprofitat. Un parc estèticament bonic però que no va ser pensat per a ser gaudit i aprofitat pels veïns i veïnes.

Cibernarium Parc Central Font: Ivan Ortiz

A l'abril 1998, en el marc de les festes del barri, l'AVV va protagonitzar una acció pública i va decidir reobrir els dos refugis antiaeris del barri, situats al Carrer Cornudella. Els refugis, com s'explica anteriorment, van ser construïts pels mateixos veïns a l'any 1936. Amb aquesta acció es pretenia recuperar la memòria dels bombardeigs que van tindre lloc sobre la ciutat durant la guerra civil.

Al juny de 1998, en el marc de Festes Majors, l'AVV va impulsar un referèndum per escollir quin seria el nom del barri. Com s'ha explicat Ramón Albó -el nom amb que s'havia batejat oficialment les cases barates - havia estat un destacat col·laborador de les dictadures de Primo de Rivera i de Franco, raó per la qual es va decidir consultar al veïnat sobre la necessitat de fer un canvi.

Referendum Canvi de Nom Font: AVV Can Peguera

Apertura Refugi 647 Font: Bernarda Freijoo

Al referèndum van poder votar tots els veïns i veïnes del barri i es van proposar tres opcions. La primera opció era no fer cap canvi i conservar el mateix nom. La segona adoptar el nom popular del barri, és a dir, Cases Barates. La tercera opció, va ser la que finalment va resultar vencedora, era que el barri s'anomenés com l'antiga masia sobre la qual es va edificar, Can Peguera.

No va ser pas el darrer referèndum al barri. Al any 2006 l'Ajuntament va pretendre portar endavant el "Pla de Barris", que va modificar les fronteres dels barris per realitzar una millor gestió municipal i d'equipaments. La proposta per Can Peguera passa per fusionar-la amb el Turó de la Peira. A la festa major d'aquell any els veïns van realitzar una votació en la que es va desestimar aquesta modificació.

A inicis del present segle, entre el 2001 i 2004, l'AVV va forçar de nou al Patronat a fer un estudi dels problemes de les vivendes. Davant d'aquests estudis el Patronat va oferir dos tipus de reformes: estructurals (humitats, esquerdes, taulades, etc) i addicionals (modificacions a les cuines, banys, etc). Finalment es va desdir i només es van realitzar les primeres.

No és fins al 2002 que s'aconsegueix altra antiga demanda, amb l'arribada del transport públic a l'interior de barri, la línia 122 del Bus de Barri va arribar a Can Peguera. Aconseguir que el transport públic creués la barriada sempre havia estat una reivindicació de l'AVV per tal d'evitar l'aïllament social. Amb aquesta línia, que connecta amb el metro de Vilapicina i Virrei Amat, es van culminar les reclamacions en matèria de transport. El bus de barri tenia un paper clau unint els veïns amb els diferents equipaments del seu voltant.

A l'any 2000, l'AVV va fer una crida a totes les entitats del barri i va explicar el projecte per donar nova vida a l'antic menjador, a l'habitatge del conserge i a les pistes esportives.

Es va decidir treure'l endavant, i es va crear l'Associació Socio-Cultural La Cosa Nostra. La entitat de segon grau fundada per les entitats: AFEM (Asociación de familias de enfermos mentales), l'Associació Ca n'Ensenya pro disminuïts psíquics, l'esplai la Tronada, la mateixa AVV Can Peguera, i PVC un col·lectiu de teatre experimental. Posteriorment es van afegir el grup de dones i Renacer Boliviano.

Des del seu inici l'entitat va realitzar activitats culturals participant a la Cultura va de Festa, el Festival d'Arts Escèniques CREA de pròpia creació, cursos de ball de salo o llatins, etc. Activitats que es van veure augmentades a partir del 6 d'octubre de 2007 quan es va inaugurar el Casal de Barri La Cosa Nostra que es va situar a l'antic menjador de l'escola. A partir d'aleshores, es van crear festivals propis de Jocs Florals o el Festival de Bailes Latinos, es van situar un punt Omnia per el reforç escolar i l'aprenentatge de informàtica, o es va donar cabuda a noves entitats con el grup de dones o temporalment a la Penya Barcelonista Can Peguera.

Amb aquesta darrera actuació tot l'antic edifici de l'escola es va reconvertir en diferents equipaments. L'escola era el centre de dia i la segona planta de la mateixa la residència de malalts mentals. L'antic parvulari era la seu de Tronada i al laboratori es trobava ubicat l'esplai de Ca n'Ensenya, compostat per joves amb síndrome de Down.

En 2006 es va inaugurar l'edifici 10HJ, d'habitatges social de lloguer destinat als joves, compostat per 99 habitatges de 30m2. La majoria dels nous inquilins eren estudiants. L'AVV van demanar i aconseguir que l'edifici es construís cap amunt, per evitar que el barri quedés aïllat del Parc Central. Als baixos de l'edifici es troba l'IGOP (Instituto de Gobierno y Políticas Públicas) de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Can Carreres i 10 HJ Font: AVV Can Peguera

Aquests habitatges, juntament amb tres promocions més, van ser notícia a l'any 2013, per la venda a capital privat de patrimoni públic. Fins a data avui, els veïns d'aquestes promocions juntament amb l'associació prohabitatge públic 500x20 i la FAVB, continuen en la lluita per evitar aquesta operació.

Dues places seran remodelades, la Plaça Sant Francesc Xavier del 2001 al 2003 i molt especialment la plaça Darnius (2007), que canviarà totalment la seva forma inicial i es part del que també es coneix com "Rambla entre parcs" que uneix el parc central amb el parc del Turó de la Peira.

L'Agost 2008 es va inaugurar el 10HG, d'habitatges dotacional de lloguer destinat a gent gran situat al Passeig Urrutia, 1-11. Aquests mateix any es va modificar la circulació al interior del barri, tot i que això va fer que es veiés reduïda la velocitat al seu interior, no va ser del gust de tots els veïns.

L'any 2011 a l'antiga Caserna de la Guardia Civil, es va inaugurar el centre de dia pels jubilats. En un primer moment l'Administració va garantir amb l'associació Cosa Nostra que la gestió del centre seria portada directament pels veïns però l'Ajuntament es va desentendre al darrer moment i va entregar la gestió a una empresa privada. Al final del nou curs s'obrirà el nou concurs.

Encara una darrera inauguració al març del 2013: el CRAE (Centre residencial d'acció educativa Urrutia), situat al carrer Urrutia 1-11 al edifici conegut popularment entre els veïns com "La Casa de la Bruixa", acull 11 menors tutelats amb la intenció de donar-los un entorn més acollidor i familiar.

Can Peguera continua en peu de guerra i ho continuarà estan mentre al barri i al seu entorn es mantinguin mancances socials i estructurals que afectin a la qualitat de vida dels seus veïns i veïnes. Des del 2013, l'AVV està avesada a dos projectes prioritaris. El primer d'ells lluita contra la pobresa i la desigualtat i injustícia social que viuen moltes persones del barri i que s'ha vist agreujada per la situació de crisi iniciada fa més de quatre anys. La implicació del barri demostra que els veïns i veïnes perceben aquesta problemàtica com col·lectiva i no només de les famílies que es troben en situacions més delicades i que, per tant, es tot el barri en bloc el que ha de lluitar per fer-ne front. El segon projecte mira endavant, és el pla de futur del barri que ha de traçar les línies cap a on vol que Can Peguera es desenvolupi un cop s'aconsegueixi la desafecció definitiva del PGM. Un pla de futur que s'ha de dissenyar amb la veu i vot de tots i totes els que viuen i defensen els carrers de Can Peguera, que si són d'algú, és dels propis veïns.

Manifestació per la rehabilitació de Tronada Font: La Cosa Nostra

Festival de Bailes Latinos Font: Ivan Ortiz

Acte de protesta contra la pobresa a Can Peguera Font: Ivan Ortiz

Institut Mental anys 70 pintades en defensa del mateix i el seu sistema Font: AHRNB

LA LLUITA DEL COL·LECTIU PER LA INCLUSIÓ DELS USUARIS

La lluita dels treballadors i treballadores de l'Institut Mental va ser una de les més intenses en quant a reivindicació i mobilització a Can Peguera i la resta de barris del futur districte de Nou Barris. A inicis dels anys 60, els treballadors al cap davant dels que es trobava el Dr. Josep Clusa i Matinero i Dr. Josep M^o Jaen Teixidó van participar activament en “la impugnació de les estructures manicomials i en la defensa d’unes condicions dignes i d’un tracte humanitari als malalts dins d’una política assistencial de “portes obertes”: la qual cosa representava promoure que els malalts internats recuperessin un dret a la paraula, als objectes personalitzadors i a una llibertat de moviments dins de la institució, que havia arribat a constituir-se en “casa seva”, i en relació amb el veïnat i la ciutat”, segons explica el propi Dr. Clusa en un article publicat a la La Peguera, número 12.

A la dècada dels 60 l'Hospital de Sant Pau patia un gran dèficit econòmic. L'Administració de l'Hospital, anomenada MIA, (Muy Ilustre Administración) va donar permís per començar a trinxar la finca de Pi i Molist i va revendre parcel·les a empreses constructores. Tot gràcies a l'anomenat pla parcial de Can Ensenya que permetia requalificar aquells terrenys i també enderrocar parts edificades. Ràpidament els voltant de l'edifici històric van començar a proliferar nous blocs de pisos. En 1970 s'havia venut ja 19.000 m2 de la finca.

El mateix any s'enderrocaran tres dels dotze mòduls amb els que comptava el centre, concretament els de l'ala nord, que arribaven fins a la Plaça Lluçmajor. Allà s'hi van construir 5 blocs d'habitatges. Els interns del centre es van concentrar a la resta de l'edifici.

Al 1973 i 1974 els treballadors protagonitzen diverses aturades i tancaments denunciant la seva situació laboral i demanant que es clarifiqués quin seria el seu futur laboral si tancava el centre. Exigint alhora que es feia dels diners resultants de vendre terrenys de la Institució.

És al 1974 quan arriba el torn a l'ala oposada al sector sud, que limitava amb Can Peguera. Només va quedar en peu l'actual edifici, on es van concentrar tots els interns de l'Institut Mental.

Dos anys més tard l'administració del centre va informar que la seva intenció era la de desplaçar els darrers interns a altres centres i acabar d'enderrocar l'antic recinte. Aquesta va ser la gota que fa vessar el got. El dissabte 6 de novembre de 1976 els veïns del barri van aturar les excavadores que venien a enderrocar el que queda de centre i van iniciar un tancament i ocupació dels solars que va durar pràcticament un mes. Exigien que es respectés l'edifici de l'Institut mental i es reclamava que el centre albergués equipaments socials i que es construís un hospital de zona.

Ala abandonada de l'Institut Mental Font: AHRNB

Pintada contra el desmantellament Font: AHRNB

Carrer Riells e Institut Mental Font: Josep de Barbera

Inauguració Pl Dr Jose M^o Jaen Font: AVV Can Peguera

La MIA i l' Ajuntament van entrar en negociacions i finalment van arribar a un acord amb les AVV i treballadors. Es va aconseguir el compromís de no enderrocar les tres naus centrals de l'Institut, que es reservaran per instal·lar nous equipaments, entre altres la seu del districte i la biblioteca. Tanmateix no s'aconseguirà el compromís per a la creació d'un nou hospital.

En virtut d'aquest pacte els interns van ser traslladats per deixar lloc a la nova zona d'equipaments. Alguns dels interns van ser derivats a altres hospitals, d'altres van ser enviats als primers pisos oberts, que començaven a funcionar com a experiències pilot. En els tres mesos posterior al trasllat es registren 15 morts d'interns re allotjats, quan la mitjana habitual de l'hospital era d'una defunció al mes. Un total de 32 persones van finar en aquest procés.

Quan l'Institut Mental va tancar definitivament els interns que quedaven van ser traslladats al Ramiro de Maetzu, cedit per l'Ajuntament, que havia tancat un temps abans (1985). Les instal·lacions van ser cedides per un període de temps de vint i cinc anys, però gracies a pressió de la Coordinadora d'AVV de Nou Barris finalment van ser cinquanta anys. El pavelló central es va reconvertir en centre de dia i la segona planta en la residència de malalts mentals des de 2010.

Els mètodes impulsats pel Dr. Clusa i el Dr. Jaén van continuar al Centre de Dia Pi i Molist. Van aparèixer grups culturals formats pels propis usuaris: un club social, el grup de teatre La Trifulga dels Fútils, el club literari "Namaste" que impulsa l'espai "El Rondó Literari" a la radio independent Radio RSK i al 2014 l'Associació sociocultural Matisos. Els mètodes del Dr. Clusa van ser prou importants en la millora dels usuaris. Segons les paraules dels mateixos, en una entrevista a la ràdio, la teràpia lúdica els ajuda a millorar l'auto-estima, "i el compartir ens enriqueix com a grup que ens fa créixer per ser més capaços de poder desenvolupar-nos dins de la societat i això fa que siguem més responsables", expliquen. Els usuaris participen activament en l'organització de les activitats, festes i actes culturals del barri de Can Peguera.

El 18 Juny de 2006 la placeta situada entre el passeig Urutia i Pedret, es va batejar amb el nom de doctor Josep Maria Jaén, en homenatge per la gestió del mental i la lluita pels drets dels interns. La placeta va ser una fita més de les que es van realitzar a partir dels anys 80 en la dignificació del barri i en la creació d'espais de lleure al seu interior

Joves de Can Peguera asseguts a l'escala del Carrer Vilaseca Font: Ivan Ortiz

CRÒNICA DE LA DESAFECTACIÓ

Va ser l'octubre del 2010, d'això ja en fa més de quatre anys, quan les entitats del nostre barri, Tronada, Ca n'Ensenya, Grup de Dones i La Cosa Nostra, convocades per l'Associació de Veïns, van començar a treballar plegades per elaborar un document conjunt que van anomenar "*Propostes per Pla de Barri de Can Peguera*". L'impuls donat des de l'Associació no era nou. No en va, l'associació va néixer amb un objectiu primordial, la modificació del *Pla General Metropolità* que, des del 1954, amb l'anomenata *shores Pla Comarcal*, amenaçava el barri amb la seva demolició.

Al novembre del mateix any es fa públic, per part de l'Ajuntament, el document "*Pla de Futur de Can Peguera*", que entre d'altres objectius, vol planificar com hauria de ser el nostre barri en el futur. Per fer-ho possible, es va constituir una comissió en la que van participar representants de les entitats, polítics i tècnics del Districte.

El dia 15 de març de 2011, es va constituir oficialment la *Comissió de Seguiment per la Preservació i Millora del Barri de Can Peguera de Nou Barris*, composta per representants del Districte, de l'Ajuntament, de Barcelona regional, del Patronat Municipal de l'Habitatge, de Urbanisme i de les entitats del barri. Aquesta comissió, després de 9 reunions,

va presentar a la primavera del 2012 l'*Informe de Conclusions dels Treballs de la Comissió de Seguiment del Procés Participatiu per la Consolidació del Barri de Can Peguera*".

Amb l'entrada de l'equip de govern de CiU a l'Ajuntament i al districte, es va produir un aturament dels treballs, fins que, a instàncies de les entitats, el 7 de febrer del 2013 es va exigir per escrit la seva represa, fet que es va produir el 28 de febrer. D'ençà fins hores d'ara, s'han celebrat quatre reunions més, la darrera el 14 de juliol del 2014.

En el decurs de la segona d'aquestes reunions és quan es planteja, per part de l'Ajuntament, que per fer possible la modificació del *Pla General Metropolità*, caldria reservar espai públic per fer possible l'adaptació del Pla a les normatives actuals. La primera proposta preveu l'enderrocament de l'equivalent a uns 30 habitatges. Davant la negativa frontal de les entitats, l'Ajuntament va rebaixar la proposta a la que hi ha actualment sobre la taula.

Aquesta versió del pla no significa que els habitatges previstos vagin forçosament a terra. S'ha aconseguit un document de garanties pels afectats, o pot ser cal dir no desafectats, que consta dels següents punts:

- Ningú haurà de marxar de casa seva, si no és per voluntat pròpia.

- Es mantenen tots els drets adquirits incloses les subrogacions.

- En el supòsit que per part dels residents en aquests habitatges es manifesti la voluntat de canviar d'habitatge, aquests tindran prioritat en el cas que hi hagi habitatges desocupats al barri.

- Si es produeix aquest canvi, sempre per voluntat dels interessats, es mantindran les condicions i preus dels contractes i el trasllat i alta de comptadors anirà a càrrec del Patronat Municipal de l'Habitatge.

- El Patronat Municipal de l'Habitatge continuarà mantenint les seves obligacions de conservació i reparacions dels habitatges en les mateixes condicions que existeixen en l'actualitat.

La postura de l'Associació de veïns i la resta d'entitats, era i és clara. Només es donarà el vist i plausi s'aprova en assemblea general de tots els veïns i veïnes, fet que es va materialitzar a la celebrada el dia 4 de desembre del 2014. El següent pas es posar en marxa un procés jurídic i administratiu que culmini amb l'aprovació de la modificació del Pla al plenari municipal, abans de la celebració, a la primavera del 2015, de les properes eleccions municipals. L'aprovació del plenari sembla assegurada pel consens entre totes les forces polítiques que formen el consistori barceloní.

El Pla de futur de Can Peguera s'estructura en quatre àmbits temàtics:

MOBILITAT

1. Promoure la peatonalització del barri.

Amb l'objectiu d'invertir l'actual proporció d'espai dedicat al cotxe respecte al vianant.

2. Analitzar les necessitats d'aparcament.

Per definir les mesures més apropiades per alliberar d'aparcament l'espai públic. Estudiar les possibles ubicacions d'un aparcament soterrat per resoldre la demanda d'aparcament. Estudiar la possibilitat d'ubicar àrea verda d'aparcament al barri.

3. Crear una jerarquia de carrers

Que estructurin la mobilitat del barri, tant en relació al barri com en relació al seu entorn (per tal d'evitar que s'utilitzi el vials del barri com vials de pas).

4. Priorització del vianant.

Definir una secció dels carrers amb a prioritat respecte dels vehicles i la relació de l'habitatge amb l'espai públic.

5. Un balcó sobre Can Peguera.

Estructurar un recorregut al llarg dels equipaments de la cota alta del mur generant un balcó sobre Can Peguera

6. Relacionar l'espai lliure de la cota intermèdia.

On es troben els equipaments, amb el parc del Turó de la Peira.

7. Generar nous accessos

Que permetin superar el mur de contenció.

8. Reordenar la franja existent entre Fabra i Puig i Can Peguera.

Millorar l'accessibilitat a peu entre la cota de Fabra i Puig i la del barri i resoldre els culs de sac.

9. Millorar les connexions amb el parc central de Nou Barris.

Reordenant els passos de vianants amb els possibles eixos cívics / verds de Can Peguera.

10. Reactivació del comerç

Intervenir en la urbanització del tram que contacta amb el turó de la Peira del carrer Riells endreçant l'aparcament per potenciar l'activitat comercial a la vorera.

HABITATGE

1. Plantejar el termini de les actuacions.

Les solucions de mig o llarg termini, en la mesura que afectarien a un conjunt d'habitatges, només són factibles en el cas que es comptés amb habitatges per fer real·lotjaments temporals. En aquest sentit és podria contemplar incloure l'illa disconforme que hi ha davant del passeig d'Urrútia. Desafectar els habitatges i els patis afectats de clau viari (5) del passeig Urrútia.

3. Unificació de façanes.

Determinar els elements de la pell dels habitatges de Can Peguera que s'han d'incorporar com elements de paisatge urbà.

4. Plantejar l'abast i la priorització de les actuacions.

Les modificacions de més abast, que inclourien illes senceres i la modificació de l'espai públic, s'haurien de plantejar sobretot en aquelles zones que actualment tenen dificultat d'accés de serveis (ambulàncies, bombers,...) o que tenen pitjors condicions ambientals (poc assolellament, o d'altres).

5. Redissenyar els "colomars" dels habitatges.

6. Regularitzar el tractament de cobertes, cornises i encontres verticals de les edificacions.

EQUIPAMENTS

1. Estructurar la peça d'equipaments a la vora del Parc del Turó de la Peira com a conjunt.

Aquest espai té un gran potencial d'estructuració del conjunt dels equipaments per permetre una bona relació entre ells i donar-los-hi una major visibilitat a la vegada que pot esdevenir un important accés cap al Parc del Turó de la Peira.

2. Millora dels accesos amb el Parc del Turó

Dotar el nivell de la plataforma on es troben els equipaments de millors connexions amb la resta dels recorreguts del Parc del Turó de la Peira.

3. Facilitar l'obertura de les pistes esportives.

Segons les condicions establertes en el conveni signat.

4. Ampliar i reformar les edificacions dels equipaments.

Prioritzant les actuacions per ordre de necessitats. Mantenir un procés de diàleg amb les entitats del barri per definir necessitats i prioritats.

Can Peguera Font: Ivan Ortiz

5. Dotar els equipaments de major accessibilitat.

Superant el mur de contenció que el separa del barri de Can Peguera, relacionades amb els eixos cívics del barri (escales, ascensors, rampes...).

6. Redordenació del edifici d'Urrutia

Incorporar a l'àmbit la primera illa del carrer Urrútia al nord-oest del barri per tal de ordenar-la i incorporar-la a l'estructura general del barri i obrir noves potencialitats de nous usos i edificabilitat, per exemple un aparcament soterrani o un equipament o activitat econòmica a la planta baixa

MEDI AMBIENT

1. Augmentar el índex de verd urbà de proximitat

Apropant-lo a la mitjana de ciutat, de 2,6 m2 actuals a 6,7m2 de mitjana de la ciutat.

2. Augmentar les zones verdes permeables.

3. Propiciar la creació d'eixos verds

Per connectar el parc del Turó i el Parc Central.

3. Proposar un arbrat adient

Seguons els criteris urbans i ambientals, quan la secció del carrer ho permeti i compatible amb els serveis.

4. Augmentar les zones verdes permeables.

5. Foment del transport sostenible.

Millorar el servei de transport públic al barri i fomentar l'ús compartit de vehicle.

6. Millorar l'accessibilitat de l'espai públic del barri.

En les futures reurbanitzacions. Prohibir l'aparcament davant de les portes dels habitatges, als carrers amb voreres estretes.

7. Renovar de la xarxa de clavegueram.

Individualitzant els claveguerons compartits dels habitatges.

8. Renovar completament la xarxa d'aigua potable

9. Soterrar els serveis.

Aprofitant les obres de reorganització (telefonía, electricitat, etc.).

10. Establir un criteri general per a l'enllumenat.

En quant a lluminàries, suports i quadres de control.

Així mateix, i des d'una perspectiva més general, es proposa:

1. Degut a la funció social dels habitatges no és recomanable que les reformes portin a solucions d'una sola habitació amb l'objectiu de complir normatives, ja que normalment les adjudicacions dels habitatges són per a famílies.

2. Les solucions que per tal de complir normativa suposarien la reducció del nombre d'habitatges s'haurien de justificar molt, ja que no és convenient perdre nombre d'habitatge social. Per contra, en determinats casos pot ser interessant comptar amb habitatges de majors dimensions per a famílies molt nombroses.

3. Establir quines millores són factibles i raonables, tant des del punt de vista tècnic com des del punt de vista econòmic, per fer viable aquesta voluntat de preservar la singularitat d'aquest barri. Entre les propostes de millora dels habitatges en funció a la magnitud de la intervenció requerida que cal ponderar.

Compliments del CTE i del decret d'habitabilitat com habitatge usat o nou.

Reparació d'instal·lacions, fusteries, humitats.

Aïllaments tèrmics i acústics.

Ampliació de les superfícies de ventilació e il·luminació des les estances

Dins de cada apartat, les conclusions es divideixen entre aquells elements als quals pot donar resposta una modificació del PGM i aquells que van més enllà del projecte en qüestió i tenen una perspectiva més general. Aquest quedaran recollits en la memòria participativa de la modificació i es traslladaran als òrgans competents per tal que les incloguin en les seves planificacions.

A partir d'ara, les entitats i l'Ajuntament hauran de continuar treballant per desenvolupar aquest àmbits i per la redacció de la modificació del PGM que permeti fer realitat la consolidació del barri. Sempre amb la participació dels veïnes i veïnes de Can Peguera, que ara sí tenen el futur del barri a les seves mans, per mitjà de comissions temàtiques de treball que presentin a l'assemblea de veïns les seves conclusions per ser aprovades.

19 12 1889
Institut Mental
de la Santa Creu

10 10 1924
Real Decret-Llei
de les cases barates

03 02 1927
Patronato de la
Habitación de Barcelona

26 03 1928
Compra dels terrenys

1931
Nom barri:
Giner de los Rios

1929
Construcció
Primera fase
Nom barri:
Ramón Albó

01 04 1932
Suspensió
de pagaments
dels lloguers

28 02 1932
Escola
Hermenegildo
Giner de los Rios

31 09 1954
San Francesc Xavier
elevada a parròquia

03 12 1953
Pla Comarcal

1954
Edifici
San Francesc Xavier

1947
Construcció
Segona Fase

1945
Carrers amb
noms de Girona

1939
Escola
Ramiro de Maeztu

Destitució
Joan Delclós
i professors

Nom barri:
Ramón Albó

1936
Refugi Antiaeri
Casa del poble

05 10 1967
Metro Vilapicina

1973
Associació de Veïns
del Turó de la Peira-
Vilapicina-Porta-
Ramon Albó

24 08 1974
Pla General
Metropolità

1974
Revista
Nuestra Voz Nº1

19 11 1977
Associació
Centro Social
Ramon Albó

06 11 1976
Aturada excavadores
al Mental Santa Creu

1980
Esplai
Ramon Albó

- 2006**
10HJ
Pla de Barris aturat
- 2007**
Casal de Barri La Cosa Nostra
- 2008**
10HG
- 2010**
Petició Patrimoni Històric de la Ciutat
- 2011**
Casal de Gent Gran
Pla de Futur
- 2012**
Comissió contra la pobresa
- 04 12 2014**
Assemblea Desafectació

- 10 2002**
Associació Cultural Cosa Nostra

- 2002**
Linea 122

- 2001**
Ca N'Ensenya

- 20 04 1999**
Nom barri: Can Peguera

- 1999**
Parc Central
Butlletí La Peguera N°1

- 1998**
Reapertura Refugi antiaeri

- 1982**
Aturat PERI Darnius-Llafranc

- 1983**
Rehabilitació profunda de les vivendes

- 18 01 1984**
Districte de Nou Barris

- 1985**
Centre de dia Pi i Molist

- 1990**
Can Carreres
Escola Josep Pla

- 1994**
Ass Juvenil Tronada

SOLIDARIDAD OBRERA

“La cuestión de las casas baratas”, noticia aparegada a “Solidaridad Obrera” el 9 de maig de 1931, va ser redactada a l’inici de la Vaga de Llogers. Exemple que la lluita colectiva al barri no va neixer als anys 70. A aquesta es redacten 10 punts que mostren la desatenció que patien els quatre grups de cases barates, algú d’aquests punts van ser fites importants com l’apertura de escoles o l’enllumenat.

Carrer Cornudella anys 30 Font: Núria Casas / Arxiu Nacional de Catalunya

Reunidas las Comisiones nombradas por cada grupo de las mal llamadas “Casas Baratas”, acordaron, por unanimidad, presentar al gobernador civil, presidente de la Generalidad y alcalde de Barcelona el siguiente documento:

“Honorable ciudadano: Los que ‘escriben, comisionados por los vecinos de los cuatro grupos de Casas Baratas afectos a Barcelona. a usted, con el debido respeto, tienen el honor de exponer:

Que viéndose obligados, por razones de orden económico, a residir en los citados grupos de Casas Baratas, y que están, lejos de cumplir con la finalidad para que fueron creadas, están en poder de un Patronato, cuyas inmoralidades son de todos conocidas, (desde imponer renta, descaradamente excesiva, hasta el tener al vecindario en completo abandono), amparándose para ello en la protección oficial que durante el regimen monárquico ha disfrutado, y ante la cual se estrellaron cuantas razones de orden legal o humano pudiera tener el vecindario.

Considerando que el advenimiento de la República es una esperanza - en parte confirmada - de que se atenderán cuantas reclamaciones justas se hagan, sin tener para nada en cuenta la clase a que se pertenezca, los abajo firmantes someten a su consideración de V. E. para que proceda en justicia las siguientes peticiones:

Primera. Abolición del Patronato de la Habitación, por inmoralidades en el Cumplimiento de su misión.

Segunda. Que sean rebajados los alquileres el estricto tipo que resulte después de capitalizar cada vivienda con relación a sus costes pues no es lógico al aceptable que después del advenimiento del nuevo régimen, tan deseado por el pueblo y conseguido con tanta cordura, continuemos, las clases necesitadas, pagando orgías de la dictadura ya que Silbido es que este fué uno de los negocios inconfesables de la misma.

Tercera. Supresión de vigilantes.

Quarta. Apertura inmediata de las escuelas construidas con carácter laico.

Quinta. Farmacia i Dispensario, con servicio permanente.

Sexta. Iluminación y arreglo conveniente de paseos, avenidas o carreteras, que ponen a esos grupos en comunicación con la ciudad, y que son:

Grupo primero: Paseo Industria

Grupo segundo: Desde San Adrián de Brada hasta el grupo

Grupo tercero: Caminos vecinales que den acceso al grupo

Grupo cuarto: Paseo Pi i Molits y calle Feliu i Codina

Séptima Servicio de comunicaciones económicas con la ciudad

Octava Destinar un local para mercado público.

Novena. Fijamiento de contrato amortizable.

Décima. En vista de que el precio excesivo de estas casas y la escasez de las mismas obliga a que vivan como re-alquilados numerosos individuos, solicitamos que estos sean preferidos en el alquiler de las que fueran quedando vacantes, tomando, al efecto, nota de los realquilados que existan actualmente, a fin de evitar los abusos que tal medida pudiera ocasionar.

Undécima. Llamar la atención de las autoridades sobre las coacciones que el clero hace objeto el vecindario, lo que constituye violación de la libertad de cultos” que el Gobierno provisional otorgó a la Nación a su advenimiento al Poder.

Duodécima. El vecindario acuerda suspender el pago de alquileres hasta que se dé una satisfacción a las reclamaciones formuladas.

Hemos de hacer constar que la necesidad imprescindible e imperiosa de que se aprueben estas peticiones, es, por encima de la particularidad que pudiera verse en alguna de ellas, está el que pueden englobarse en una sola: el derecho a no estar al margen de la civilización, que de otra cosa supone el aislamiento, la falta de medios culturales y el desprecio a las reclamaciones formuladas de que nos hizo objeto el régimen caído.

Esto es, ilustre ciudadano, lo que el vecindario juzga indispensable se le conceda, y esto pide, sin desplantes de ningún género, con la serenidad que da el estar asistido por la razón, y la seguridad de que las autoridades republicanas harán honor a la confianza que el pueblo depositó en ellas.

Viva V. E. muchos años.

Barcelona, 7 de mayo de 1931.

Manel Cabal, Francisco Aljón, Tomás Ridriguez, Francisco Rocamora, Vicente Navarro, Benito Maldonado, Narciso Guerra

Con el mayor entusiasmo vienen celebrándose Asambleas de vecinos, que se muestran dispuestos a no dar un céntimo hasta ser satisfechas sus justísimas demandas, destacándose las celebradas el pasado miércoles en los grupos primeros el segundo, tanto por la gran concurrencia que asistió a las mismas, como por la tolerancia que impero en las discusiones. Hay enorme confianza en el triunfo y todos esperan que el 14 por 100 que hasta hoy viene cobrando-pese a la existencia del Código Penal -ese “Patronato”, se le indigestó, y que en lo sucesivo, los que administren ese negocio, tendrán que conformarse con algo menos con bastantes menos, con mucho menos